

nyilt magyar ház volt, a főhercegi Ve-
lenczei, többnyire vidám társasággal tele;
a gazda, katonái eredetűhöz híven, fey-
verben, lóban találta fő gyönyörét s a férfias
multságokat előszeretettel üzte.

De a boldog élet nem tarthatott soká.
Bekövetkeztek a 48-adi események. S ő
ugy értette a felhívó szót, hogy mint
magyar hazafit, őt is a tettek mezejére szó-
líttja az. A legelső hívásra oda is hagyott
nőt, birtokot, nyugalmas életét; s mint
százados kezdte meg a magyar honvéd
küzdelem- és nélkülözés-terjes életét. S már
1848. decemberében a 44. honvédzászlóalj
őrnagyává neveztetett ki. E zászlóalj,
Perczel, Dembinszky és Klapka tábornokok
parancsnoksága alatt nem egyszer vezette a
honvédség dicsőségét megalapító vagy ne-
velő hadi tettekre, minek elismerésül, a magyar
had-érdemrend első kiosztása
alkalmával ő is a III-ad osztályú érdemje-
let nyerte.

Majd Nagy Sándor hadtestébe tétetvén
át, ennek legkedvesb tisztjévé vált, ki őt leg-
melegetőbb személyes barátságára is méltatá.
Buda ostromában már mint dandárparancs-
nok vett részt; s az utolsó rohannál, mely-
lyel a vár bevételére, a veszélyes, de dicső
feladat jutott részébe, a lött részen bevezetni
csapatát. Be is vezette azt a legsűrűbb go-
lyó-zápor s a legnagyobb veszély közepett.
Görgei, a vár bevetelére a kormányának (De-
brecezenbe) jelentő első rövid sürgönyében
is megemlékezik róla. „E rövid jelentés
átvivője, — ugymond a magyar fővezér, —
Kmety ezredes, a ki ma is, mint mindig, ki-
tünően viselte magát, valamint Driquet,
Mariássy, Asbóth stb. a legkétebb körü-
lmények közt vezették embereiket a gyó-
zelemre.”

E hősiesség elismerésül alezredessé moz-
dított elő s egyszersmind a II-od osztályú
érdemjelet nyerte, melyet Görgei maga tüzdelt
mellére. (A III-ad osztályú érdemjelet
Isaszegnél nyerte volt.) — Még augusztus
9-kén Nagy Sándor tábornok által ezredessé
nevezetett ki, de e kinevezés már a Köz-
lönyben nem jelenvén meg, az ezredesi rangot
nem is igényelte magának. Driquet, apróbb
csatározásokat s az egész hadjárat folyamán
örökös tüzben létét nem számítva, részt
vett tizenkét főszerében, melyek közt
Isaszeg, Buda, Nagy-Sarló, Komárom stb.
tűndökölnek.

A világi fegyverletétel után, mint volt
cs. tiszt az aradi várrozsághoz jutott s 1849.
december 18-kán kapta meg ítéletét, mely
eredetileg löpor- és golyó általi halálra
szólott, de 16 évi várószágra (vasban) lőn
változtatva. Két évet el is töltött ítéletéből.
Azonban atyja, ki ekkor még élt, mint nyu-
galmazott cs. k. alezredes, mindent elkövet-
te kiszabadítására. A közbenjárás, — az
akkori gyászidők jelleméhez képest — csak-
nem összes vagyonát fölemésztette a fogoly-
nak, de végre is sikerre vezetett s szabadon
bocsátatván, Driquet ismét gazdálkodással
kezdett foglalkozni. Csakhamar, politikai
gyanúból, ismét befogatott, de háromhavi
vizsgálati fogság után Bécsben, a gyanu be-
nem bizonyulván, ismét elbocsátott.

Neje nem sokára elhalt; a vagyon is
jobbára elfogyott. Az egykor bőséges uszó,
vidám ház most rideg bánat és sanyaru
nélkülözések hajléka lőn; a vig napok ba-
rátainak raját a szomorú idők szétszörták.
De ő nem panaszkodott, csak elzárkózott
kedélyűvé lőn. 1861-ben adóexekuczió alá
esvén, egy császári tiszt — Grober kapi-
tánnyal, nomen et omen! — ki őt mint
hátrálékost gorombán támadta meg, véres
párbaja volt, melyben a hatalmaskodót
sikerült több becsületre tanítania.

Azonban súlyos betegség vett erőt a
sok viszontagság által megtört testen. Lel-
két ugyan az sem törhette meg s kínos fá-
dalmait oly béketűréssel viselte, mint lán-
czait s nélkülözéseit előbb. S 1872. decem-
ber 14-kén olya csöndesen hunyt el, hogy a
körülötte levők észre sem vették mely
perczen történt halála. Teste, a velencei
ó temetőben, ugyanott nyugvá atyja mellé
helyeztetett el.

Legyen hazánk hantja, melyért oly hő-
sileg küzdött, s melynek hívebb fia volt sok
itt születettnél, könnyű tetemeinek!

Balogh József.

Az ősről.

Száz éves kastélyban születtem, —
Hős rege volt bölcsődomlom,
Molyette képek ott pihennek,
Kard, lándzsa közt csendes falon.

E buzogányos őz Mohácsnál
Küzdött halálig remítón,
És szól: „kopják alatt feküdni
Élesb’, mint cifra terítón.”

E másik ősem szörnyü kincset
Ásott el éjjel valahol, —
A párbaj’ néha ki-kilobban...
Áldatlan kincs, nem tudni: hol?

E harmadik telt serlegek közt
Kacagva elköltötte mind;
Ki vegye rosz néven szegénynek
Vig daltját? ... most oly néma kint...

S a „fehér asszony” csöndes éjjel
Suhogó mezben megjelen...
Láthatlan szökat ir zokogva...
Én olvasom le: „szerelem!”

S elnézem őket... oh ha képem
E tisztos, vén falakra jut,
S akácós sírbolt küszöbénél
Ísmét virágot ér az út, —

Hol minden sírnak van regéje,
Mögöttem csak a néma lég...
De legszebb, ha kiérdemeltem
E pár betűt: „költő valék!”

Gáspár Imre.

A hadnagy né tyúkjá.

Eredeti beszély.

P. SZATHMÁRY KÁROLY-tól

(Végo.)

VI.

Ha valaki le tudná írni egy-egy lázbete-
nek az álma, egész sensations-regényeknek
vagy érdekfeszítő szívműveknek juthatna
birtokába. Mert azt, mint a képzelő tehet-
ség réndes, közönséges állapotában még meg-
sem bír közelíteni, e fölmagasztalt helyze-
tében jóval tulszáryalja, s az, ki valaha láz-
beteg volt, jól tudhatja, hogy az érzékek
sajátszerű fokozódás által, mily közel képes
hozni a valódiság érzetéhez. Minden, mit
látunk, hallunk oly közvetlen érzékeltnek
tűnik föl, hogy a láz elmúltává az öntuda-
tosság egy ideig csaknem küzd azon kér-
déssel: vajjon való volt-e vagy nem az az
átélt álom, vagy nem álom-e a most érzékei
elött lévő való?

Sándor épen ilyeszerű álmokat élt át.

Az a küzdelem, mely lelkét és érzékeit,
mondhatni tagjait is egyidejűleg foglalkoz-
tatta, nem volt mindennapi.
A szintér előtte mindegyre változott, de
a küzdelem mindegyre megindult s fokozatát
illetőleg hasonlítot a zenészek crescendo-
decrescendojához, vagy ha az érzékekkel
viszonyítjuk egy távolból közelítő egyre na-
gyobbodó fényhez, melynek hatékonyasága
annyira magasul, hogy majdnem kiégeti sze-

meinket, míg aztán a mint a netovábbat
elérte, lassankint újra távolodni kezd, míg
végre a semmiségbe vész el; egy messziről
egyre közeledő hanghoz, mely végre oly
erőssé válik, hogy fülhártyáinkat kiszaki-
tással fenyegeti, hogy végre újra elhaljon.
Elsőör egy iszonyúan küzdelemes csatát
állott ki, melyben a parancszo folyvást
belebb és belebb kényszerít az ellenséges
tömegek közé. Előbb csak ritkán füttyöltek
a golyók, majd, a mint előre tört, egyre
sűrűbben, míg végre mint egy sűrű jégeső
csapását érzé arcain. De ő azért csak ment,
ment előre, míg a golyók újra ritkultak és
végre egészen megszűntek. Itt jótékony
szünet állott be.

De kevés várta ugra szólt a trombita
s pergett a dob; s neki előre kellett rohan-
nia kaszáival előbb egy-két leszurt ellen
testén keresztül, de a melyek száma min-
den lépéssel szaporodott, míg végre nem-
csak szuronya, de saját melle is megakadt
a tömegbe, és egy ideig hasztalanul ver-
gődött, hogy kimeneküljön. De kevéssel
azután újra távolodott az ágyu-moraj, körül
ritkult az ellenség, míg végre pár percig
magára érezte magát szabadban. Ez újabb
szünete volt a láz által fokozott képze-
letnek.

De a láthatár újra sötétedni kezdett
előtte, a lengyel erdők széle tünt föl előbb
bokrokban, majd egyes fáknak, melyeket
ki kellett kerülnie; de a bozót egyre sűrűbb
lett s már nem győzte kézzel-lábbal elhári-
tani, vagdálni, míg utójára egy ponton
egészen fennakadt s kínosan vergődött bo-
zótjai között; de a legkínosabb küzdelem
most már jóval rövidebb volt; az erdő kez-
dett derengeni, sűrűje sötétsége oszlott s
keves idő múlva újra nyílt terep látta ma-
gát, — most már nagyobb nyugtot adó kel-
lemes vidéken.

Egyszerre azonban az ég borulni kezdett
s a felhő mind magasabban vonult föl feje
felé; egyre sűrűbb zápor omlott; a villám
percéről percére szemvakítóban cikázott,
hogy végre szemeit kellett elfodni, hogy
meg ne vakuljon; de a dörgés egymást
érte s a föld rengett lábai alatt. De e leg-
magasabb pont most még kisebb tartam-
 volt már s dörgés, villámok, terhes felhők
gyorsabban foszlottak szét, mint a hogy
közeledtek, míg végre hús és kellemes lég
terjedt körül; madárhang a légben, intő
falu a távolban.

Oly jól esett most egy magaslaton, a föl-
frissült légtől körülárasztva, megpihenni!

Egyszerre azonban bezárult a tér előtte.
Régi tanteremben látta magát s maga előtt
egy számmal tele írott fekete táblát, mely
részére kitűzött földatokkal volt tele írva.
De a mint a kidolgozhoz fogott, — a
tábla folyton nőtt, a már letörölt számok
újbol föltámadtak, míg a szellemi küzde-
lomban a veríték kezdett gyöngyözni hom-
lokáról s karját kétségbeesetten ejté le.

De most már a csüggedés csak percizig
tartott; egyszerre megritkult előtte a szá-
mok sorrendje s gyorsan bevégezve a földat-
tot, tanára dicsérettel halmozta el.
Ott ült aztán önelégülten a szük iskola-
pad között régi helyén jó ideig.

Egyszerre azonban elkezdették a körü-
lette ülők gúnyolni. Előbb egy, majd kettő
vonta, torzította el arcát, míg az egyre tor-
zabb, utálatosabb arczok mind közelebb jöt-
tek és fenyegetőbbeké váltak, — úgy hogy
ökleit is bizony kisérlé meg használni el-
lenökben.

De itt a netovább már csak egy pillanat
volt; a tömeg oszlott, halványult csak egyet-
len arc mosolygott felé fájó s mégis édes
mosolylyal.

Az Ágnes arca volt, mely egyre kö-
zeledett hozzá s egy pillanatban úgy érzé,
hogy ajkai az övéhez tapadnak...
Kellemes rezgés futotta át idegeit, —
aztán az arcot újra távolodni látta... De
nem messze; ott maradt az közelben, nyája-
san pillantva reá...

Szeméit dörszölte, — de mégis csak ott
állt nyájarc arczal, szemében könnyel,
fekete ruhában.
— Ágnes! — kiált föl — Te vagy az?
Lehetetlen!
— Nem lehetetlen, édes Sándor. Én va-
gyok. Hogy van? megismer-e már?
Sándor kinyújtja kezeit; félve, hogy ez
ép úgy eloszlik, mint a többi álmokép.

— Ha te vagy, add kezed! — mondja
kétkezve.
— Itt van; örömmel Sándor. Csak ne
legyen többé beteg és ne beszéljen oly kü-
lönös dolgokat!
És Sándor csakugyan kezében érzé azt a
kis kezét, melyet annyiszor szoritott volt meg
forrón és csókolát meg a kerítésen keresztül.
Érezte, hogy meggyógyult. Az egyen-
súly helye állott.

Ideg, vér, eszmélet meglelte régi helyét.
— Mondja csak meg, miként jutottam
én ide, s hogy lehet az, hogy kegyed köze-
lomban van. Ah, még most is alig merem
hinni! — mond, a kis kezét forró ajkaihoz
nyomva.

— Pedig a dolog megfajtése igen egy-
szerű. Atyámat, a mint a lengyel forradal-
om kitört, e vidékre rendelték. Őt azonban
nehány hét előtt elvesztők, mint a keleti
ragály egyik első áldozatát; így ide édes
anyám jószágára vonultunk meg, ki mint ön
rég tudja, egy lengyel földesur leánya.

— És én? — kérdi Sándor.
— Őt, mint „sebesült lengyelt” hozta
s illetőleg hagyta itt egy jó barátja a falu-
ban. Ez a lelketlen pór nép azonban mitsem
akart tudni apólasáról, ide hozta föl a kas-
télyba. Képzelteti kellemes és fájdalom-
meglepetésemet ugyanazon pillanatban. Őn
karján sebesült meg; de mégis veszélyes
beteg volt, a mennyiben gyakorlatlan orvos
a golyót sok ideig nem tudta megtalálni.

— Tehát a harc még sem álom! —
mond Sándor, karját fölemelve, mely lan-
kadtan hanyatlott vissza.
— Azóta ön a „mi lengyelünk”, kit
édes anyám maig sem ismer másként.

— És a szegény lengyelek?
— Dwerniczky szerencsésen levonult
ugyan Lithvániába, de azóta a forradalmat
csapás után csapás éri s újabb hírek szerint
a csapatok teljesen szét vannak ízve; Var-
sóban, mint mondják csendes minden, mint
egy nagy temetőben.
— Még egyet, — mondja Sándor egy
elnyomott sohaj után.
— Tudja-e kedves Ágnes, hogy én álom-
ban kegyed anyagi arczát sokkal közelebb
láttam s ajkaimon egy édes boldogító csókot
éreztem?
— Ah, az már álom volt! — mondja
Ágnes melyen elpirulva s rögtön más
tárgyra fordította a beszédet.
— De ön éhes is lesz nagy-é? — kérdi
gyöngyöden; ideje is már, hogy egyiké va-
mit s hogy én arról intézkedjem!

Ezzel, mint egy lábba kapott rózsza leb-
szent tova, melyet magával ragadott a tava-
szí szellő.
— Mily anyagi, mily isteni teremtés:
— kiáltott utána Sándor.

Egy hét múlva már megjelenhetett Sán-
dor a háziasszony előtt is, ki a kastély gaz-
dag lombo fája alatt fogadta.

Ágnes kissasszony maga vette magának
azt a fáradságot, hogy anyjának bemutassa:
— A mi „kedves lengyelünk.”
A kapitányné lengyelül kezdett beszélni.
— Bocsánat asszonyom, — mond Sándor,
— én lengyelül csak annyit tudok, hogy
„előre!” Születésemre nézve magyar va-
gyok, nagyságod előtt talán nem is egészen
ismeretlen...

— Lehetsz valóban ön az, a ki
miatt...

De erre Ágnes Sándor háta mögött ké-
rőleg emelte föl összetett kis kezét...

— Ah — mond az özvegy — most már
hát mindent értek!... No jó, itt ugy is zavaros
viszonyok vannak; a parasztság, mint hal-
gom, még a magyar megyékben is zajongni
kezd. Ideje lesz visszavonulunk Kassára, —
és nagy szükségünk lesz, mint árváknak
egy hü férfi védelmezőre.

Kassát el is érték szerencsésen.

Innen írta meg Sándor anyjának, hogy
megindulva Ádám és Éva pályáján egy
lengyel földbirtokosné leányát — a anyja
nem ellenzi — a napokban nőül fogja venni,
— hogy épen kit, azt nem írta meg.

Anyjától aztán nemsokára megkapta a
beleegyező választ:

— Jó, jó fiam, — írja a végén, — ha sze-
rencsed akadt, én nem bánom, — de hát a
cenzura?

Meglesz az is — gondolja magában
Sándor — és valóban, míg a nászkésület
tartott, átrándult Eperjesre s jogi vizsgájt
letette.

Még ez év őszén S... ra is belátogat-
tak, mint boldog házaspár az özvegy had-
nagynéhez, képzeltetni előbb a meglepe-
tést, — aztán az örömet. No de a korholás
sem maradt el, kivált a lengyel háborúért.
Természetes, hogy az ifju pár régi ját-
szó helyeit is fölkereste.

Nagyon elhagyott volt ott most minden.
— Hát a régi tyuk-per? — kérdi Sándor
— el van-e már intézve?
— Dehogyan fiam; eltart az itéletna-
pig! — felel a hadnagyé.

Mi nem tudjuk, mikor van itélet napja;
de annyi bizonyos, hogy a tyuk-pör maig
nincs eldöntve.

A leánygyermek nevelése.

— Janet Páltól. —

(Tartalom: A leányok nevelésének nehézségei. — A
természetes és szerzett tulajdonságok. — Belső tulajdonsá-
gok: A szellemi tulajdonságai. A sziv tulajdonságai. — Külső
tulajdonságok: A szépség és a ritáság. A pipere. Miképen
nyujthat a pipere a művészetnél és erkölcsnél lelkékét? —
A szellem tulajdonságai: A gondolkodás szelleme. A szép
érzéke. — Erkölcsi tulajdonságok: Ártatlanság. Házi-
munka. — A természet s a világ szokása. — Az ész és az
erkölcsi méltóság. — A leányok nevelésében való szabadság.
Minő föltételek alatt?)

A leányok nevelése sokkal nehezebb
munka, mint az ifjaké. A férfiban mindig
több vegyülék és több zavar van, mint a
nőben; egy kis jóért sok rozsat elnéz nekik
az ember: föltéve, hogy a földolog megvan,
a többire nézve könnyen megelégszünk.

Egyébirtat az ifjuságnak kiváltságai
vannak. A férfit nem itélik meg arról, hogy
serdülő korában milyen volt; bárminő hi-
bákat kövessen el azon időben, melyet a
bolondság korszakának neveznek, azt nem
számítják be, mindig reménylik, hogy helyre
hozza, és ha valóban helyre hozza, mindezt
elfelejtendik.

Ellenben az ifju leánynál nemcsak a
hiba, hanem a hibának legkisebb látszata is
elég arra, hogy boldogságát és jó hírnevét
egész életére megrontsa. A nőnek nem sza-
bad hibákon keresztül jutni a bölcseségre:
szükséges, hogy az az erény, melyet az ifju
embernek önkénytelten elengednek, hogy na-
különbö szeretetre méltó, — a nőben min-
dig, eleitől kezdve meglegyen. A nőtl meg-
kivánják a természetességét, szerénység-t
és tökéletes ártatlanságot; sőt azt is, hogy
kellemes, megnyerő és bájos legyen. Hogy
de a mások tetszését megnyerni igyekezzék,
de a nélkül, hogy az önmagának tulságosan
való tetszés meglegyen benne.

Az ifju leányt helyes, alapos és tevékeny
életre kell előkészíteni, a nélkül azonban
hogy képzelődése tüzet kioltás, élénkségét
és kellemességét elfojtsák; szellemét mű-
velni, a szép dolgokkal megismertetni, a
nélkül, hogy bennök az unalmas pedantság-
got vagy káros tulizgatottságot pártolják
és bátorítsák; a családi körben a család szá-
mára nevelni, a nélkül azonban, hogy az
illet szabályok, a világ kívánalmait és ele-
gánczai iránt idegen maradjon.

A nők nevelésében ezek a nehéz felada-
tok fordulnak elő.

Némelyek nagyon sokat adva és pedig
méltnát az alaposságra, gyakran igen korlá-
tolt modorban értelmezik, s nem tulajdoni-
tanak elég becsét, — nem mondom, hogy
csak annak, a mi fénylik, de még annak sem,
a mi tetszik, s megvetni látszanak vagy
épen nem is ismerni azt a megnevezhetetlen
valamit, a mi nők varázsa, bája.

Mások pedig — még helytelenesebbül
fogva fel a dolgot, — az igazi érdemeknek a
külsőségeket és a látszatot veszik, s azon
mesterkednek, hogy elegáns és tündöklő,
nem pedig valódi szeretetreméltó terem-
teket képezzenek. Elfelelik, hogy a kellem-
a lélek tulajdonsága, és egyedül a benső baj
az, a mi vonz és leköti.

A mennyire szükségesnek tartjuk a nyil-
ványos tanodákban való neveltetést az ifjakra,
nézve, ép olynyélkülözhetlennek látjuk az ifju
leányok háznál való neveltetését, és az anyai
szem előtt való növekedését. — A férfiak
életében a tanulás nagy szerepet játszik, s
a nevelésnek egy nagy részét képezi: tehát
sokat feláldoznak érte; vagyis kielégítő
tanítást csak a nyilvános tanodákban
nyerhetnek.

A leányoknál a tanulás nem oly nyoma-
ténkos; de ha fontosabb volna is, a közös ne-
velés veszélyeirt nem adna kárpótlást.

A szabályszerű, hideg és száraz nevelés
igen célszerű az ifjakra, de a leányoknak
kevésbé szükséges. A házon kívüli neve-
tetésben igen bajos az alapos, helyes és kel-
lemes között az illő arányt eltálatni. A
nevelő-intézetekben mindig a gazdag leányok
adják a hangot, a szegényebb soruak sok
olyasmit tanulnak, a mi rájuk nézve me-
rőben hasznatlanság, s főképen azt tanulják
meg, mi nagy szerencsétlenségökre válik s a
legrosszabb: a magasabb állásuak és va-
gyonosabbak utánzását és az irigységét.

Az élet minden korszakára külön neve-
lés való. A gyermekkel nem úgy kell bánni
mint a serdülő ifjural, vagy a növendék
leányakkal.

Van egy időszak, midőn a képzelődés
fölebréd, a sziv megnyílik, a szellem új esz-
mékkel gazdagszik, a világ a kíváncsiságot
fölkelti, midőn gondolataink és ábrándunk
tárgyát az élet különféle esélyei képezik,
midőn a boldogságot hívjuk, midőn elvégre
a lélek oly rázkódást s emelkedést kap, a
milyent nem érzett és nem képzelt még
soha.

E természetes és ártatlan aspiratíót a
hideg és száraz nevelés el kell-e hogy fojtja?
— vagy az esztelen hanyagság kicsapongó
indulatokba engedje tévelyegni? — E két
tulság között, a helyes és oly kényes arányt,
ki találhatná meg az anyán kívül?

Elvégre is, az ifjú leányt a család számára nevelik. Nem önkényt következnek-e, hogy a családban kell nevelni? Nincs olyan munka, mely reá nézve a házi foglalatossággal fölerne, nincs olyan lecke, mely az anya és apa társalgását kipótolhatná.

Az igaz, hogy vannak olyan anyák is, kiknek társasága gyermekeikre nem jótétemény: ezeknek igazok van, ha gyermekeiktől megválnak. Midőn a család nem jobb a világnál, akkor a leányok házonkívül való neveltetése a helyesebb; de ebből azért még nem következik, hogy a leányt okvetlenül a szülei házon kívül kell neveltetni, de az anyának komoly kötelessége, házáat méltóvá tenni leánya jelenlétéhez.

A nevelés czélja az volna, hogy a menynyire lehetséges, tökéletes lényt képezzen, azaz: mind azok az erdemek és tulajdonok meg legyenek benne, melyek a nőt tisztelet, becsület, szeretet és csodálás tárgyává tegyék. De miután ilyen eszményt nem lehet valósítani, igyekezzünk legalább, hogy a menynyire lehet, megközelítsük; ez eszményképnek mindig az anya szeme előtt kell lebegni, — nem azért, hogy vak elfogultsággal elhitesse magát, hogy leánya tökéletes lény, hanem igyekezzék, hogy azt a távolságot, mely a mintát a képtől elválasztja, mindig kevesbitse.

A nő a báját képező tulajdonságok közül némelyiket a természettől nyeri, a többit pedig saját igyekezetének vagy a szerencsésen sikerült nevelésnek köszönheti. De a természettől nyert tulajdonságokat is érdemei közé számíthatjuk, ha jól használja föl és nemes eszméket köt hozzá.

A szépség és a szellem nem erények, de nagy erényekre adhatnak alkalmat.

A természetes vagy szerzett tulajdonságokat, melyek az ifjú leányban tündökölnének, ne vessük meg. A természet minden adományait mint jótéteményeket kell elfogadni.

Három féle különböző tulajdonságot különböztetnek meg: a külső tulajdonságokat, a szellem tulajdonságait és a szív tulajdonságait.

E tulajdonságok viszonylagos érdemei épen megfordított rendben vannak a látással. Legelőbb is a szépség tűnik föl, azután a szellem, utoljára a jószág: pedig épen ellenkezőleg, legelső helyen a jószág, azután az értelmességnek kellene lennie, azután a szellemi tehetségeknek és azután a kellemeknek.

Azonban kövessük a látszólagos rendet, s a legkönnyebb és felületesebb tulajdonságokról menjünk át a rejtettebb, de valódiabbakra.

(Folyt. köv.)

Besztercevidéki oláhok.

Hazánk Királyhágón túli része, e természeti kincsekben gazdag ország lakóinak sajátosságai, a területén élő népesség jellemző tulajdonságai

miatt is megérdemli figyelmünket. Sehol a nemzetiségi, sőt vallási különféleségek az ország politikai alakulásában, történeti fejlődésében oly élesen nincsenek kifejezve, mint Erdélyben a három nemzet és négy vallás uniójának földjén. Az itt egymás mellett élő különféle nemzetiségek fejlődése, egymásra hatása is a legérdekesebb tanulmányul szolgálhat. A mai kor akadályokat nem ismerő közlekedési eszközeivel, világpolgári tendenciáival az elszigetelt nemzetiségek önállóságának százados megóvásából az illető népek és fajok szívósságára, életrevalóságára, a fennállott politikai intézmények szellemére, hatására von következtetést. Csoda-e, ha az erdélyi népfajok közül az, mely politikai tényezőként nem szerepelt, hajlandó volt a szomszéd vagy vele együtt lakó nemzetiség sajátosságait fölvenni, azzal azonosulni. Így látjuk ezt az erdélyi oláhnál is. A szláv és román elemek vegyülékének fiai a hol magyar, székely vagy szász elemekkel jöttek közvetlen érintkezésbe, — ez uralkodó nemzetiségek-

Besztercevidéki oláhok. — (Koller Károly fényképe után.)

hez igyekeztek hasonlók, azokkal ugyszólva egygyé lenni, hol a nemzeti ellenállás, a faji eltérés — mint különösen az északi származású germán elemmel szemben — ezt a nyelvi és szokások tekintetében lehesterne tette, legalább az öltözetben igyekeztek az elentéteket kiegyenlíteni.

A képünkön látható besztercevidéki románok és az ugyanazon vidéki szász polgártársak viselete között alig van eltérés. A szorgalom, vagyonság hű tükré ez öltözet, mely közt és a havasalji oláh (mókány) öltözéke közt nem csekélyebb az eltérés, mint akár Gelu és Hermann utódnak nemzeti sajátosságai között. A nő, a családias, otthonias elemnek képviselője, még inkább megóvta fájának öltözékét, mely ideálzáva vagy legalább a tényleges nemzeti pizsoktól menten — valóban emlékeztet a Romagna olasz nőinek viseletére. Ott van a román fejbóritó, az elő és hátkötény (katrinca), a luxus kifejtésére szolgáló derék és a rendszeren tüveggyöngyökből, de a vagyonságoknál római arany és ezüst pénzekből és valódi gyöngyökből összeállított

nyakláncz, a bő ing-ujj gazdag himzésével és a római sarut helyettesítő booskor vagy hegyes orru és ezer ránczu piros csizma.

E viseletkétségkívül szép, sőt — legalább képen, vagy a valóban jobb részénél — festőinek is nevezetető és bizonynyal magára fogja venni a bécsi világiállítási alkalmával a magyar népműgyűjtemény látogatóinak figyelmét Talán már pár hónap mulva egy nyakláncz à la romaine vagy egy derék à la Valacque foglalja el a mai divat helyét — aligha a jobb ízlés rovására, melynek naiv, de ritkán téves nyilatkozatait találjuk a nép gyermekeinek hagyományos viseletében.

T. L.

A jég között.

Olvasóink emlékezhetnek még lapunk mult évi 31. és 45-ik számaiból, melyekben Payer és Weyprecht korábbi északsarki utazásairól tettünk említést, hogy e két kitűnő tengerész, az osztrák-magyar északsarki expedíció vezérei, az 1870—71-diki sarkvidéki expedíció alkalmával egy törekény vitorlás hajón elindultak és a Spitzberg és Novaja-Zemlja közt elterülő jégtengert saját jószántukból az expedíciótól egészen függetlenül, alaposan átkutatták. E valóban merész vállalatuk közben 1871. június vége felé az említett sarkvidéki tengerészletbe valami 40 tengeri mérföldnyire hatolva előre, csakhamar át kellett látniok, — alig állt meg a kedvező szél, melyben annyira bíztak, — hogy e vidéken mily értelen portéka egy kisebbzerű vitorlás hajó. Gyöngye járművek abban a pillanatban kormányozhatatlanná lón, melyben az uszó jégdarabok rendetlen összevisszaságban feljök tolongani kezdtek.

Bármennyire igyekeztek is hajójokat e hideg látogatók veszedelmes közelletétől huzással, tasztással, horgonyvetéssel és vascáklyák segítségével távol tartani, nem ért az semmit s június 30-án a hajót az uszó jégdarabok, melyek lassanként szilárd, beláthatatlan jégmezővé fagytak össze, tökéletesen körülzárták. Az ezután bekövetkezett, majdnem tíz napig tartó fogság ideje alatt köd és vihar ugy szólván egymást kergették s váltották föl kétségbeesett utasaink leírhatatlan rémületére. Különösen pedig, a hol vékonyabb, hol meg ölnyi vastagságú jégtáblák folytonos, veszélyes rohamaival tartották őket örökös aggodalomban. Az „Isbjörn“ (hajók neve) napokon át iszonyu nyomásoknak és ütéseknak volt kitéve, úgy hogy annak helyzetét a lehető leg-

kétségesebbnek tarthatták huzamosabb időig. Jul. 4-én erős vihar kerekedett föl délkelet felől, mely a jeget még jobban összeszorította s míg a tenger, a hol a jégtől tiszta volt, a legnagyobbabbnak látszott, addig a jégdarabok iszonyú háborgásban valának. Abbeli kísérleteik, hogy a körülfogó jéglánczon keresztül törve, jégmentes vizekre menekülhessenek, hiában valóknak bizonyultak be; a hajó össze volt szorítva s helyéből nem lehetett, kimozdítani; Az utazók helyzete a tenger növekvő háborgásával és dühöngésével mind kétségbeesettebb kezdett válni s körültekintő a tenger zugott harsogott és tombolt szüntelenül. A hajó kormányja egy előrohánójéjémező óriási nyomása és rohama alatt nyögött és ropogott s félni lehetett, hogy összetörik; majd meg az egész hajóttest reszketni és recsegnéi kezdett a körülte föltornyosult jéghegyek folytonosan rezgő nyomásától, mely a gyöngye építményt a vízből egészen kiemelte. Egy csónakot a jég darabokra tört. A legénységnek, hogy e rohamok mérgét gyengítse, folytonosan jégvágással kellett foglalkoznia.

Payer és Weyprecht hajója az északi jég-tengeren. (1871)

Legfőképen arra kellett ügyelniük, hogy a folytonos jágrőlódások s ide s tova hanyattatásuk alatt a nagyobb jágműveket összeállításukat minden áron kikerüljék, nehogy hajójuk szétszasszassék. Egy ily városok helyzet borzasztósa főleg abban áll, hogy senki sem tudja megítélni: vajon a víz alatt uszó jégnyelvektől fenyegetett s a hullámok örökös rohamától ostromolt hajó a nyomásnak ellent tud-e állani, mert a jégdarabot várható nyomás nagyságát nem lehet kiszámítani. A fedélzetet mindenki csáklyákkal dolgozik, a hajó és a jégművek közé köteleken hatalmas gerendákat bocsátanak le, hogy a nyomást a hajóderék nagyobb terére oszlassák meg s így az ellenállást könnyebbé tessék.

Egy napon este felé a köd szétfoszladozott s utasaink elé borzasztó nagyszerű látvány tárult. Előtűnt a nyílt tenger területét, melyen a jégdarabok vad rendtelenségben ütétek egymást a déli láthatár felé. Minden egyes jégdarab veszélyes zatonnyá válhatott a gyöngö hajóra nézve. A jégműveket a hullámok szerte tördelték s egymásra dobálva tova ragadták. A három tenger ugyaszóva nyomról nyomra közelgett ily módon a hajó felé. Már éjfél tájban a hajó egész körövezete rémes lázadásban állt s a jéghegyek óriási tömege vad tánczolásával emelkedett ki a hullámokból. A kis hajó egymásután észre a heves ütések, úgy hogy az „Isbjörn“ oldalai és gerendái recsegve nyögtek bele; de elcsúszását megakadályozza a péppé zuzott jég sűrű tömege, mely lassanként a hajó köré gyülekezett. Mikor a vihar alább hagyott, nagy jégtömegek nyomultak mind közelebb a hajóhoz s reggel a nyílt tengert már a fedélzetről sem lehetett látni többé. A rombolásnak iszonyu műve volt, amelynek közepette a mérész utazók bántalanul álltak ugyan, de nem volt hatalmuk annak büvköréből magukat kiszabadítani.

E borzasztó helyzetet érdekesen tünteti föl mellékelt rajzunk, melyet maga Payer készített, s a mely egyszerűségi nélkül fogalmat nyújthat az északsarki utazások veszélyeiről is. S. L.

Bombaytól Bagdálig.

(Eredeti levelek.)

III.

Bagdád (Irak-Arabi), 1872. okt. végén.

Bagdád mint város, nem sok nevezetességet mutathat föl, mert a török városok többnyire nagyon hasonlítanak egymáshoz; de a népszokások, a különböző nyelvek, a sokféle nemzetiségek és regényes néprészletek meglegő látványt képeznek az idegenek számára. Lehet itt látni törököt, tatárt, persát, turkesztánit, kurdot, hindut, cserkeszt, arabot s még igen sok másféle nemzetbeli tarka nemzeti öltözékben, diszes fegyverekkel, pompás lovakon. A piaccon (maidan) s bazárokon előtt a legterkebb néptömeg hullámzik föl s alá. E fényes piacza és gazdag bazárjai teszik Bagdádot nevezetessé. Valami feltűnőbb épületei, néhány mozaik-téglából épült szép mecsetet kivéve, nincsenek, és így csakhamar unalom ölné meg a turistát, ha föl nem tárulnának előtte a város gyönyörű vidékének gazdag történelmi tárházai, az ősi dicsőség, műveltség, a gazdaság s nagyszerű arab építészeti művek temető helyei. Ki kell menni a sivatag homokpusztásába, hol a dühös orkán őrzi vad játékát s a délibáb tengerből nagyszerű városok, aranypulák mecsetek és viruló erdősegek merülnek föl, noha napokig lehetnél a utasnak s mégsem találndál föl azokat. Itt a pusztaságban kell keresned — ámbár hiába keresed — ama mérhetetlen kirácsi cseket, melyekről ámulva olvastál a Bibliában és más történelmi művekben.

Mesopotamia dús virányait kővé vált erőkben találd föl, az ősi népek gazdag városai s fényes palotái futó homok alá vannak temetve, hol a késő unokák tudomány nélkül, barbár kezekkel turkálnak és rombolnak egy-egy aranyérem, drágakő vagy antik tárgy után. Ott emelkednek a két folyó (Tigris és Euphrates) partján Ktesiphon, Babylon, Arbela, Ninivé s más dicső városok emlékei és romjai; Nimród, Semiramis, Dárius és Nagy Sándor palotáinak rommaradványai; minden lépés temető és történelmi kincs rejt magában, a régiségekbe mint földnyitott könyvből olvashatja végig e sivatár, kihalt pusztaságból a régi nemzetek születését, nagy tetteit és halálát. E népek halálával kihalt, megszűnt a környező természet működése is.

Bagdádban való hosszabb időzésemet igen czélszerűen és tanulásigósan osztottam be, úgy hogy itteni névleges időzésem tulajdonképpen a vidéken a két folyó közt tett vándorlásaimmal telt le. Meglátogatám Ktesiphon rengeteg iveres romjait. Majd látványt vasuton Kasim faluba rándultam ki, hol egy négy mézes tornynyal díszített aranyos kupolájú mecset van, melyben egy harmadrendű mohammedán próféta van eltemetve. Meglátogattam továbbá a három órányira fekvő Birs-Nimrud-ot, Nimród kastélyát, mely a távolból mint óriási emberfő tűnik föl; a rengeteg falrészletből itélve, mely még fenn áll, az épület vályogból készült.

Később nagyobbcszerű kirándulásokra határoztam el magamat s tíz napi életközvetítő és küzdelmes utazás után elhatoltam Moszul-ig. Lóháton utaztam tizedmagammal a sivatár pusztáság hol sük, hol halomzatos tréin, utközben városoknak alig nevezhető sár putri-telepeket találva, hol egykor fényes városok álltak és a művelt népek utódait durvának, tudatlanoknak ismerve föl. Arbelából, melynek közelében a Tigris partján világíró Nagy Sándor a persákkal megütözött, néhány iveres rom maradt fenn. Utunk mindentűn sivatár pusztaságban vitt keresztül, hol a növénytenyészet majd teljesen ki volt halva.

Második napon délfelé egy mély völgyben egyszerre csak négy zivány ugrott elénkbe s állta el utunkat és csak rendkívüli küzdelem és erőfeszítés után, dorongjaink és fegyvereink segítségével tudtuk megmenteni életünket és vagyonunkat; egy ziványt leöltünk, kettő kemény ütlegek sajgó sebeit czepelet magával, míg a negyedik, a többinél gyáváb lévén, minden baj nélkül hordta el irhaját; magunk pedig apró sebeinket kötözgetjük be és mosogattuk meg.

Moszul a Tigris partján hegyoldalon fekszik s ó- és új- városrészből áll. Az ó- város Ninive romjain épült s jelenleg romokban fekszik; az új város csinos török telep, a melynek építéséhez az ós assyr főváros nagyszerű romjaiból igen sok márványt és más faragott követ használtak föl. Ninive romjai mérföldökig követhetők szétporladozott cseréptéglák és kőfalmaradványok, melyek közt a jelenkor fiait turkálnak s igen sok érdekes antik tárgyat kurkászhatnak föl s adnak el az ide vándorló turistáknak.

Második kirándulásomat Babylon és az ós Babel-tornya felé irányoztam. A nap vörvörös színben tünt el a sivatag láthatáron, mikor 60 különböző állattal ellátott karavánunk Bagdád felé elhagyta. Hátnak adógtt meg izzó fényben ragyogtak a Khuzumi nagy mecset karosa minaretjei s fényesre mázolt kupola-fedelei, de a házakat már az est köde homályba burkolta. Balról palma erdősegek vonultak végig a Tigris mentében, míg aztán a sötétség majd mindent elborított. Az ég be volt hintve csillagokkal; soha életemben annyit meteorok és csillag hullást nem láttam; némelyek vakító fényvel rohantak végig az ég boltozatán és tisztán halhatólag robbantak szét a légben. A hold is oly erősen világított, hogy akár olvashattunk volna fényénél.

Első állomásunk a folyó partján Khanasád vala; itt gyűlt össze karavánunk egész nagyságában. Látni valón nem sok akadt; de mégis volt valami, a mit még nem láttam, t. i. az első zekkeret Irak-Arabiában; ez pedig olyan volt, a milyen nekünk még nincs — oly gőzös volt az, mely az utónküli pusztaságon is könnyen halad s utána 2—3 teherkocsi volt akasztva. Hosszas utazásunkban semmit se kaphattunk a közbeeső állomásokon és karaván-szerajokban (utazási puszta vendéglők) csupán kormát (pálmaszilva), khobozt (arab kenyert) és májt (vizet), s én ezekkel éltem 25 napig vándorlásaim alatt.

Vége itt-ott egyes apróbb halmok tündeztek föl a távolban, melyek tört cserépekből, tégladarabokból és kőtörmelékéből állottak s később oszlopdarabokat és faragott köveket is fedeztünk föl az ut szélén. A romhalmok mind sűrűbben mutatkoztak s mérföldeken át halhattunk azok közt: ezekből állt egykor a világ legszebb, legnagyobb és leghevesebb városa: Babylon! A fényes paloták és függő kertek csak is a tünde délibáb, a szép, de csalóka Fata morgana képleteiben voltak néha föltárlhatók, mint a természet és emberi képzelem játéka; a valóságban mindazokból mi sem látható. Egy-két arab lézeng és turkál kincsek s régiségek után a romok közt; ezek mutogatják, hol tánczoltak a zsidó ifjak az ég kimenekében s hol sirdogáltak egykor a zsidók a szomorú füzek árnyában stb.

Babylon terjedelmes romjain tul egy mérföldre feltűnik az Euphrates folyama, melynek

partjait mérföldeken át viruló palmaerdők borítják. Ilyen vidéken haladva jutottunk el végre Hilla városába, melynek 20,000 lakója közl nem sok sejt, hogy a föld egyik legnevezetesebb történelmi helyének szomszédságában él. A város meglehetően ronda s nincs benne semmi nevezetes. Innen csakhamar tovább utaztunk.

A felkelő nap gyönyörű arányfényével elárásztá a pusztát; az ég oly tiszta, mint a természet napján lehetett; s lég oly átlátszó, hogy mérföldnyi távolból is megláthatjuk az apróbb tárgyakat; sőt minden tárgy nyugitott alakban látszik — egy távoli halom tet-jén óriási madarat látsz s keselyűnek képzéled, s midőn közelébe jutottál, csoka röppen föl előtled. Később a Fata morgana is megjelenik s hullámzó tengerével előnti a pusztaságot; viruló erdek, óriási városok ragyogtat a szomszagtól tikkadó után előtt; a hajdankor virányai és mesés gazdagságú városai megjelennek előtte, mint valami kaleidoskop ragyogó tümenyei, s mikor azt hinné, hogy mindjárt utóleri, eltűnnek, semmivé lesznek.

A láthatár szélén egy magas dombtetőn városzerű rom tűnik föl előtünk s kalauzt szolgál, mint egykor Izrael fiaiinak a tőzszőlő. Közel képzeljük s mégis csak több órai menet után érhetjük el. Hillától idáig utközben mindenütt romok és kőtörmelékek közt haladtunk el; azok lepik be vidékét mindenütt; városok és falvak épültek már belőlök s mégis jutott és maradt romok is elég. Előtűnt óriási romhalmak-vonal húzódott beláthatatlan távolba; egymást érte a sok tégl-, cserép- s faragott kő-darab. A monda és a történelmi kutatások tanúsítása szerint e helyen állt egykor a Babel-tornya, melyet a mai nemzedék Birs-Nimrud-nak nevez. Ma már természetesen alaktalan romhalom az egész; de még így is elég megközelítő fogalmat nyújthat egykor nagyságáról. A tégl-, kő- és cseréptörmelékéből álló romhalom 150 láb magas és falainak szélessége a fennmaradt részektől itélve legalább is 60 láb lehetett. A romokból itélve a torony nem téglából, hanem csak vályogból épült s mikor már az egész fal föl volt építve, a közebe rakott szalma és földolaj meggyújtása által a puha vályogot üvegszerű köttömeggé olvasztották össze. A déli részén ma is nagy mennyiségű égetetlen vályog látható szalmával és kőolajjal (naptha) vegyest; úgy látszik, hogy az építők itt hagyták félbe istenkisírtó merész munkájukat. Azóta boldog boldogtalan szüntelen hordotta szét onnan a sok téglát; nagy városok épültek belőle, mégis annyi maradt, hogy az ott levő téglák jelenlegi számát megközelítőleg 50 millióra tehetni. A nem sok műveltséggel dicsekedők kormány nem igyekszik megoltalmazni a romokat az ott lakó barbar népköztalpusztításai ellen, sőt úgy látszik, hogy maga is üzérkedik azokkal.

A téglák kétféle alakúak; egyik faj egy □ láb nagyságú; a másiknak hossza 12 hüvelyk, szélessége 6 és vastagsága 3 hüvelyk; közepé négyzetgögt képez s kíratokkal van megjelölve.

Az említetten kívül, melyet a nép hiedelme, miként említem, hol a Babel-tornya, hol pedig a híres Nimród palotája maradványainak tart, még számtalan rom van itt a közelben.

A romokat — ki hinné? — magyar emberek társaságban látogattam meg. Hillában, mikor megérkezettünk, egy vendégelőbe lépve, csak elbámultam, a mikor négy kártyázó fiatal embert magyarul beszélni hallottam. Én is magyarul üdvözöltem őket, mire felugráltak s szívvelyes kezecskéket szorítottak velem. Sohse hittem volna, hogy egy keleti pogány városban egyszerre négy magyar embert találjak. E honfiasok nevei: Dr. Lövy, Beck, Szarvasi Miksa és ennek urabátyja: Szarvasi Sámuel — egyet kivéve mind orvosok — kedves, barátságos emberek voltak mind egy szál; ott laktak Hillában. Sz. Török János.

Jégkészítés mesterséges uton.

Az 1872 és 1873 közti tél valószínűleg épen ellenkezője lesz az 1870 és 1871 köztiének, s az időjárás Közép-Európában oly szelidnek és enyhének fog maradni, hogy igen nehéz, vagy talán épen lehetetlen lesz egy oly arucikk szükségletét fedezni, melynek használatát az utóbbi évtized fényűzése nélkülözhetetlené tette.

Ez arucikkot, a jeget, a kőházakban nyitított átalánosan, és mint hűtőszert fagyaltat előállításánál s pezsgő italok meghűtésénél már igen régóta használják; hanem a sörnek és víznek meghűtésére átalánosan csakis a legújabb időben kezdetűk fölhasználják.

A jégkereskedés kezdete a harminczas évek elejére vihető vissza, mikor is a praktikus észak-amerikai szárazföldök déli részét, valamint Nagy-Britanniát és Indiát is jéggel kezdték ellátni. Ez időtől óta bámulatos virágzásnak indult a kereskedésnek ez az ága; a jég megővítésének és elküldésének rendszerét mind tökéletesbbsé tették s az észak-amerikai jégkráterek (földszin fölött épült jégházak) ma már föltulhatalatlanok. A jégkereskedés már 1860-ban csupán az Egyesült-Államokban tizezer embert foglalkoztatott s 6 millió dollárnyi tőkét képviselt; ma mind a munkások számát, mind a tőke értékét bátran vehetjük kétfelvágynak. Németországban is nagy lendületet vett a jégkereskedés; csak legközelebből alakult egy nagy részvényintézet, melynek Béesben is lesz főkintézte, hogy az ide nagy világgiaállítás jéggel elláthatassék.

De a jég ma már nemcsak fényűzési és orvosi célokra vált nélkülözhetlenné, hanem az ipar néhány jelentékeny ágáinál is, például a sőr-főzésnél, paraffin- és csokoládé-készítésnél.

Hogy a jég hányány mily roppant hátrányára szolgál e fontos és igen kiterjedt gyártáteleknek, s főleg a sőr-főzésnek, mindenki tudhatja, kinek a sőr előállítás módjáról némi csekély fogalma van, és így az illető szakértők évtizedek óta foglalkoznak azzal a kérdéssel, hogy miként lehetne mesterséges uton minél nagyobb mennyiségű jeget előállítani. Hogy e törekvés mennyi eredményt hozott létre, az a következő sorokban igyekszünk elmondani.

Tudvalevőleg a gyorsan elpárolgó folyadékok, mint például az éther, ha kezünkre öntjük, elpárolgásukkor a hideg érzését hagyják maguk után. Ugyanis a mikor az illető folyadék folyékony állapotából gázalakba megy át, bizonyos meghatározott mennyiségű meleget vesz föl magába, melyet környezetéből von el, s így ezt megfűti. E módot használják például a spanyolok a hideg víz előállítására. A vizet likacsos agyag-edénybe töltik, melynek külső oldalán a folyadék elpárolg, s így a benne maradt víz hőmérséke tetemesen alább száll. E módszert használják hazánkban is a mezei munkások, csak hogy ők még tovább mennek s a vizes korsót a földre ássák és jó tüzet raknak feléje; a víz ezáltal jégképződéshez. De nemcsak a folyékony állapotból gázalakba történő átmenet alkalmával fogyasztatik el nagy melegmennyiség, hanem olyankor is, a mikor valamely gázemű test, a szokottnál nagyobb kiterjedést vesz. Megfordítva pedig valamely gázemű test összenyomása melege hoz létre, mely igen jelentékeny s hasonlóképpen sok mindenre felhasználható. A jéggyártó gépek szerkezetének és működésének alapjait a melegek az elpárolgás alkalmával történő szokott melege s az ezáltal előidézett melegek szolgál.

A víz tudvalevőleg annál alacsonyabb fokú hőmérséknél kezd forrni, minél ritkább a környező levegő, úgy hogy például a Mont Blanc tetőjén már 84 Celsius foknál hatalmasan forr. Így van ez az éthernél is és Harrison egy oly szerkezettű jégcsináló gépre, mely az említett különös természeti tüneményre s az éther elpárolgásakor létre jövő melegeire volt alapítva, már 1856-ban szabadalmat kért. Az amerikai Gorrie-t melegek összenyomott lég segítségével kísérte meg eltávolítani, hogy a levegő kiterjedésekor bizonyos vízmennyiségtől a szükséges meleget elvonván, a vizet jéggé változtatta át. Ily szerkezettű jéggyártó gépeket Braunschweigban készítenek sokat, de azoknak mozgásba hozatalára és hajtására oly tetemes mozgató erő kívánatik, hogy e gépek csak igen jelentékeny mennyiségű jég előállítására lehet némi előnnyel használni.

A legáltalánosabban elterjedt jéggyártó gépek, melyek a gép nagysága szerint óránként 50—1000 font jeget képesek előállítani, és így apróbb üzleteknél s csekélyebb szükségletek fedezésére is használnak alkalmazhatók, a francia Carré által föltalált ammioniak-gépek. Valóban ügyes szerkezetűek az ammioniak-gáznak ama tulajdonságán alapul, hogy közönséges nyomás mellett — 40 C. foknál (a hol már a higany is megfagy) színtelen folyadékká sűrűdik, mely közönséges nyomás mellett már — 33 C. foknál, épen úgy mint a víz — 100 C. foknál, forrni kezd. Az ily megfűrdött ammioniak tehát már a nyomás megszüntetése által is forrniak indul s ezáltal tetemes hideget hoz létre. Carré az ammioniak eme hatását ugyan-e gáznak egy másik, hasonlóan kiváló tulajdonságával is elősegíti, t. i. azzal, hogy e gázt a víz már közönséges hőmérséknel is rögtön absorbeálja vagyis feloldja.

E jéggyártó-gépek szerkezete nagyon mes-

terséges. Főrészei: 1) Az üst, mely földaltiva s félig befalazva lévén, a vizes ammioniak föltelére s az amoniakgáz föjtésére szolgál; közepétüzel fűtik, mikor aztán belőle az ammioniak gáz alakban mind elillan; 2) a sűrítő (Condensator), melyben a hűtőszobán átvezetett gáz a vizel együtt ammioniakoldattá sűrűdik; 3) a fagy-laló tekno, melyet annyira koncentrált chloralcium-oldattal töltenek tele, hogy azt a létrehozandó alacsony hőmérséknel (—15°C.) meg ne fagyhasson.

A tekno ide s tova kigyózó csökészülék van erősítve, melyben a sűrített ammioniak elpárolog. Ezáltal a környező chloralcium-oldattal meghül s a bádóg-szelencékben bele bocsátott vizet tiz fontos jégtáblákra fagyasztja. Az így származott ammioniakgáz egy másik csőrendszeren ismét visszatér, s miután vizes ammioniakoldattá lett, szivattya segítségével az üstbe hajtatik vissza. Ezuttán a művelet ugyanolyan rednden újult megkezdődik, és így a gép folytonosan működhetik s nagysága szerint nagyobb vagy kisebb mennyiségű vizet változtathat jéggé. Oly gép kezelésére, mely óránként 50 font jeget készít, egy munkás teljesen elég, csak arról kell gondoskodni, hogy elegendő hideg víz legyen kéznél.

Íly módon tehát roppant mennyiségű jeget lehet előállítani, de a mostanhoz hasonló években a szükségeslet fedezni, s nagyon valószínű, hogy a norvég havasok és Alpok jégmészóit Közép-Európa nagy mértékben igénybe fogja venni, hogy minden évvel növekvő jégfogyasztását kielégíthesse. S. L.

Kossuth Lajos levele

dr. Szontag Miklóshoz a „Természet“ munkatársához.

(A „Természet“ február 11-én kelt számából.)

28. Via Bertholet. Turin, szept. 23. 1872.

Tisztelt ur!

Igen nagyon kellemes meglepetésben részesített ön becses küldeményével. Elmerengem a hazai virány kedves képviselőinek szemléltetésé felett, melyek, a mint képviselői ön — a számüzöttnök oly igen-igen sokat sutognak.

Fogadjja ön színtoly nagyrabecsült, mint váratlan figyelemért legszivesebb köszönetemet.

A növény-példányokhoz mellékelt nyomtatványok nagyon növelték az első által felkeltett érdekeltséget. E nyomtatványok egyikét a „Természet“-ből már ismertem, de a „kárpatí képek“ nem; s hogy mennyire érdekeltek ezek, meg fogja ön ítélni abból, hogy szokott lefekvési időm közlekedével vevő történetesen a nyomtatványt kezembe, csakis oly ezébből, hogy egyelőre tartalmával megismerkedjem, le sem tettem, míg végig nem olvastam, és éjfélt után másfél órával kerültem ágyamba.

Mosolygva olvastam önnek és társának találatokny modulus procedendiét, amott a Kriván egyik sziklafalánál, mert hát én is ismerem azokat a mysticus syrén hangokat, melyekkel az alpesek virányremeteli csalogatják az embert tovább, és tovább, főleg és főleg, a nélkül, hogy észrevenné az akadályokat, melyekkel az Ossát Pelionra halmozott földkéregkömivek megálljt kiáltanak az andalgó vándor elé. Hiszen — képzelje ön — rajtam is megtörtént meg az idén is, hogy azok a syrén hangok addig csalogatták 70 éves lábaimat, míg közel azon magasságban találtam magamat, a hol a Mont Blanc első tudományos megmászója Saussure ütötte föl 15 napra borzalmas kunyhóját, hogy ellesse a magasság titkait, mert hát feltettem magamban, hogy addig megyek, míg én is találok egy Androsae bryoidest (Aretia helvetica Lin.), mint Saussure talált.

Nálam — persze — ebben a megálgkódottságban semmi érdem sincs — mert az első ösztön, mely engem a természettudományok temploma felé nógott, mi türes-tadás benne, csakis önzés volt. Nagyon sok szenvedés ért ez életben. Vigasztalásra vala szükségem. Megemlékeztem Chateaubriand mondására: „boldogok, a kik a természetet, azt megtalálják s csak őt szeretik a természetet, azt megtalálják s csak őt találgák meg a szerencsétlenség napjaiban.“ Hát én is ráadtam életfáradt öreg fejemet, hogy megtaláljam a vigasztalót. É. beszóltam hozzá a csillagvilágok végtelenségébe, beszóltam hozzá a sziklákhoz, jegecsek, kövületek mihlyébe; de azt meg kell vallanom, hogy ha nemleges vigasztal-

lást nyújtottak is, úgy a nebulák oda fenn, mint a homokszem ide lenn; mert azt az egy percnyi féreg-átómot, mit embernek neveznek, nevésegesen parányi arányokra szállítják le az öbncészerzeten, minden örömeivel a földalával egyetemben; s a jölesett is lelkennek megismerni és imádni tanulni istent a természetben, melynek bámulatos törvényeiből a végtelen bölcsesség minduntalan felénk kiált: de örömet, pozitív s örökkön megújult örömet a természetetóomány egyik ága sem nyújt; annyit, mint a Botanika.

On becses adalékkal szaporította ez élvezetet — annál becsesebbel, mert hazai, — köszönet érte. Az igazságot azt hozná magával, — hogy vis-onozzam sziveségét. Hanem rögtön nem tehetem. Mert igaz ugyan, hogy valamint az ön küldeményében van sok oly növény, mely az alpesti, apenniai s piemonti virányra szorított gyűjteményekben elő nem fordul, úgy nekem is lehetnek oly példányaim, melyekkel viszont talán ön nem bír; annyi legalább bizonyos, hogy sok oly példányom van, melyek Hazlinszky kézikönyvében elő nem fordulnak. Ilyenek például az Achillea ageratum, tomentosa, nana, Alchemilla pentahylla, Androsace carnea, bryoides, Allium boreale, Artemisia vallesiac, Blisum compressus, Chenopodium augustanum, Licopodium helveticum, Myosotis nana (Eritrichium nanum Schrad.) Neottia latifolia, Pedicularis incarnata és tuberosa, Pitosporium exiocarpum, Ophris antropophora s a természet ama csodálatos szépsége az Ophris speculum, s az Orehisek föhb faja, például a galetta, aztán a Saururus ceruus, a Campanula cenisia, a Saxifraga hirsuta és sarmatosa, a Sempervivum arachnoideum, s még egy pár száz más; hanem a baj az, hogy a mint mondtam, én csak saját magam lelki vigasztalására, nem pedig ez professo szörpölgétné a természettudomány bilikomából, a mit gyűjtöttem, föl is ragasztottuk Izhaz barátom segítségével; s a kettős példányokra inkább bocsánkodtam, s azért többnyire el is sórtam, mintsem hogy megtartottam volna. — De ha még élek egy tavaszt s nyarat, majd másnék teszsek, s ha olyamni jut szemem elé, s miről azt gondolhatom, hogy önnek talán még nincs, felszedem, összegyűjtöm, miszerint szives figyelmét viszonozhassam.

Addig is köszönetem megújítása s nagyra-becsülemmel kijelentése mellett van szerencsém önt barátságos indulattal üdvözölni. Kossuth s. k.

Szent Péter és az Ur.

(Mese.)

Szent Péter egykor az Ur elébe lépett s így szólt:

— Engedd meg nekem, hogy egyszer a földre lemenjek, hogy ott barátaimmal mulassak s a kedveltségét elúzzam magamtól. Úgy is épen farsang van ott lent.

Az Ur monda:

— Egy heti időt engedek; mulass az emberekkel, de a kiszabott időre visszajöj.

Ezzel Péter aláállott a földre barátaival. Nagyon szívesen fogadták. Barátaival borhoz, tánczhoz vezették s anyi örömben és gyönyörben részlettek, hogy a miatt az égről csaknem egészen megfeledkezett s csak egy hónap múlva, midőn már feje fájt a sok dinom-dánomban és dobzódásban, tért vissza az égbe.

Az Ur elébe ment s igen barátságosan fogadta.

— Miért jössz ily későn, Péter? — kérdé.

— Ah, Uram, — felele ez — nagyon vigan voltam. Bor, gyümölcs, étel — minden bőven volt. Vidámság, zene, táncz, játék uralkodott a földön s csaknem elfeledtem, hogy a földi paradicsomot el kell hagynom.

Erre így szólt az Ur:

— Na, mond meg már most nekem, hogy az emberek jöllétökben, a kezeimmel bőven adományozott ételek és italok mellett megemlékeztek-e rólam?

— Uram, — viszonzá Péter — az egész országban bizonynyal egyetlen ember sem gondolt rád, csupán egy öreg asszony, kinek háza és majorsága légett. Ő könyörgött hozzá, de mindenki csak nevetett rajta.

— Na Péter, — monda az Ur, — menj most ismét az ég kapujához s brizd azt szorgalmasan, mint eddig.

A farsang ismét eljött. Péter az elmúlt évi vigalmakra gondolt s az Urtól egy hónap szabadságot kért.

Mi újság?

(A képviselőház) a hét elején megkezdette a költségvetés részletes tárgyalását, s a miniszterelnökség, a királyi személye körülí és a horvát-szlavon miniszterium költségvetésének tárgyalása rövid idő alatt, kevés vitával megtörtént, ezután a belügyminiszterium költségvetése került napirendre, amely már több időt igényel; a csütörtöki ülésben a közegészségi ügyekig haladtak, s ez alkalommal a „doktor” képviselők: dr. Oláh Gyula, dr. Patrubány és dr. Cseh Károly tüzes beszédekert tartottak.

(A hivatalos irály) cikornyás és érthetetlen voltának megszűntetése céljából Trefort miniszter utasítást intézett miniszteriuma hivatalnokaihoz, melyben egyebek közt így szól: „Legyen az általam vagy nevemben kiadott miniszteri rendelet, válasz stb. olyan, mely tiszta, egyszerű, határozott és félreértésekre vagy újabb kérdésködékre alkalmul nem szolgáló voltánál fogva mindenki által azonnal megérthető; legyen mindennemű, e miniszterium kebeléből, akárkihez, akármely fontos ügyben intézett rendelet vagy irás, belsejkezelésre, logikájára irányára néve olyan, hogy, ha szükséges, azt akármely perczen felmutatni, sőt nyomtatásban legott közzé is tenni lehessen; legyen végre mindennemű irat olyan, mely mivel okmányul szolgál, minden kétértelműséget vagy tetszés szerinti interpretációt kizárjon.”

(Deák Ferenczről) azt a hírt közzé a „Hon”, hogy miután orvosi egészségére ártalmasnak mondták a folytonos lépcsőjárását, az „Angol királynő” szálloda második emeletén levő lakásáról, hol évek hosszu sora óta lakik, a földszintre akart költözni, hanem a szálloda bérleje 500 frttal többet kért, mire az öreg ur azt felelte: „Hála istennek, hogy nincs házbérré való ötszáz forinttal többem, mint a mennyi most fizetek; legalább nem kell megválnom megszokott szobámtól.” — „Ez már eddig is eléggé jellemző történet — jegyezte meg a „Hon” — mert nem csak nálunk, a kácsi gazdagodás hazájában, de más országban is páratlan ritkaság az, hogy az ország legbefolyásosabb s bizonyára egyik legnagyobb emberénél 500 frt tiltó numerust tegyen akkor, mikor egészsége megóvásáról van szó.” — Deák Ferencz most Jókaihoz írt levelében alaptalannak nyilvánítja e tudósítást, s azt írja, hogy neki soha sem volt eszébe tizenhatsz év óta megszokott másodemeleti szállását fölcserélni; Schalek bérlő pedig folytonos figyelmet és szives előzékenységet tanusít iránta. — Jókai a levélre megjegyzi, hogy a közlő megbízható forrásból hallotta, és azért nem vonakodott közléstenni, mert nagyban Deák Ferencz nemes jellemével öszeillett.

(Vukovics Sebőrt) Temesvárt a szerb püspöki egyházban febr. 1-jén tartották meg a gyászistenti tiszteletet. A város, megye, állami hivatalok s a különböző testületek küldöttei nagy számmal jelentek meg; s Zvetits püspöki helyettes nagyszámu és fényes segédlettel végezte az egyházi szertartást melyben az elhunyt családja mély gyászba borulva vett részt.

(A képviselőház elnöke): Bittó István és neje február és márczius minden szerdáján estélyt adnak az országúti Luby-házban levő lakáson, melyekre a képviselőház összes tagjait meghívták.

(Házasság.) Tánács Mihály leányát, Esztert e hó 1-én vezette oltárhoz Csorba Géza államügyészi hivatalnok. Násznagyok a völgyény részéről Kozma főállamügyész, s menyasszony részéről Ghyecz Kálmán voltak.

(Az israelita nőegylet álarcsos báljának) övedelme mult vasárnap negyedik ezer forint ment; József főherczeg ez alkalommal ötven forintot küldte az egyletnek.

(A postai nyomtatványok) gr. Zichy k eredkedelmi miniszter intézkedése folytán, — mint a „Posta-Közlöny”-ben olvassuk, — ezentul csupán

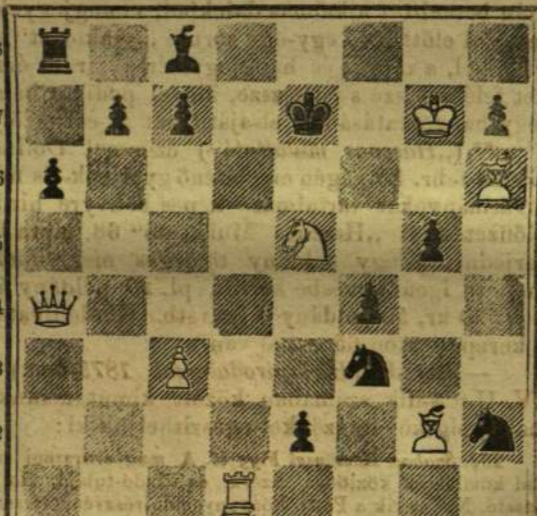
magyar szövegük lesznek. A német szöveg azokról egészen elmarad. — (Haláloság.) Kerkapoly Károly pénzügyminisztert újabb családi szerencsétlenség érte. Unokahuga Doby Agnes január 30-án pár heti szenvedés után alig 18 éves korában Köves-Kálmán (Zalamegyében) meghalt. — Id. Székely Elek, a torjai unitárius középtanoda felügyelő gondnoka, s Torda városának közbeesülésben állott polgára, a ki számos éven át a megyénél is viselt közhivatalt, élte 66-ik évében elhunyt. — Kolosvárt Körösi Kálmán, az ottani nemzeti színház tehetséges tagja, meghalt. — Dr. Friczek Máté, Körömczványa városa nyug. főorvosa, életének 72-dik évében meghalt. Ifjabb éveiben Somssich Pálnak nevelője volt. — Budán m. hó 29-én elhunyt Markovics József nyug. pénzügyi tanácsos, 70 éves korában. — Id. Mándy Péter, Szatmár egykori érdemes alispánja s nyug. törvényeségi tanácsos, ehó 2-án elhunyt, 90 éves korában. Fiai éveiben Kazinczy Ferenczcel, rokonával Kölcsey Ferenczcel és tanulóársával Fáy András-sal közelebbi viszonyban állott, s már akkor buzgón működött irodalmi és közügyekben; a magyar nyelvészettel aggkorában is szenvedélyesen foglalkozott. Az érmények férfinak arczképét és életrajzát lapunk 1866. évi 29-dik számában közölte. — Sárváry Elek hírlapíró közelebbi atyját, most pedig nejét veszté el: szül. Sléisinger Etelka asszonyt, ki 24 éves korában hunyt el.

SAKKJÁTÉK.

689-ik sz. f. — Gérecz Károlytól (Sárospatakon)

(A pesti sakk-körnek ajánlva)

Sötét.

Világos.

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

A 684-ik számú feladvány megfejtése. (Makovszky Károlytól Erágában.)

- Vil. Söt. Söt. (b) Vil.
1. Fe6-d7 Ke5-f6(a) 1. Ke5-e4(c)
2. Hd4-f5+ Kf6-g6 v. f7 2. Hd4-f3 2. tetsz. szer.
3. Vc3-g7 matt. 3. Vc3-d3-d4 matt.
(a) (c)
1. ... 1. Ke5-d6(b) 1. Ke5-d5
2. Hd4-f5+2. K tetsz. szer. 2. Hd4-e2 2. tetsz. szer.
3. Vc3-c8-d4 matt. 3. V. mattot ad.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Miskolczon: Ozenthe József. — Gelsen: Sléisinger Zaigmond. — Kecskeméten: Galambos László. — Sárospatakon: Gérecz Károly. — Gyepszen: Kun Róza. — Szatmárott: Vas János. — A pesti sakk-kör.

Rövid értesítések. Pest: Sz. B. A beküldött négyes már két lépésben megfejtethető 1. Kf1-e2 által. Azonkívül egy négy lépéses mellékfejtéssel bir. 1. Hd3-e5 f által.

Hibaigazítás. A multszámú 688. sz. f.-ban f1-re világos futár helyett a vil. király teendő. A közlött Bécs-London közötti játszásban pedig a 13-dik húzás a 12-dik helyébe teendő és viszont.

Nemzeti színház.

Péntek, jan. 31. „Julia.” Dráma 3 felv. Irta Feuillet; ford. Paulay. — „Női könyvek.” Vigj. 1 felv. Irta Siraudin és Thibaut. Szombat, febr. 1. „Fidelio.” Opera 2 felv. Zenéjét szerz. Beethoven. Vasárnap, febr. 2. „Szökött katona.” Népszimű 3 felv. Irta Szigligeti. Hétfő, febr. 3. „Az utolsó levél.” Vigjáték 3 felv. Irta Sardou; ford. Szerdahelyi. (Halmi F. ur utolsó fölleptül.) Kedd, febr. 4. „Norma.” Opera 2 felv. Zenéjét szerz. Bellini. Szerda, febr. 5. „Egy nő, ki az ablakon kiugrik.” Vigjáték 2 felv. Scribe után magyar szinre alkalmazta Somlki. Csütörtök, febr. 6. „Fidelio.” Opera 2 felv. Zenéjét szerz. Beethoven.

Szerkesztői mondanivaló.

A majusi menyasszony, felvidéki népszokás. Maga a népszokás, feltéve, hogy így van gyakorlatban, a mint elbeszélve, nem volna érdektelen. De az előadás nema tárgyhoz való. Ilyesmit természetesen, gyermeket, keresetlen szóval népies modorban kell elbeszélni, mire elég példát találhat on, avagy csak a „Vasárnapi Ujság”-ban is. Hírlap- s novellairói (rosz) stílynak az effélénel semmi helye. A cikket azért most félre tesszük, s ha egyszer időnk lesz rá — átdolgozzuk. — K. J. A svéd regedel csinos s adni is fogjuk; majd hggzá keressük Göthe egy hasonló tárgyú kedélyes dalát, a kettő együtt annál kedvesebb lesz. — Hajnik G. I. A költemény itt van. Azt az adatot majd megírja az eletrajzíró A J. P. fordításából közendő mutatványról látsatlanban s előre nem szólhatunk. A „B. P. Sz.”-be szánt küldemény megérkezett. — S. A. Ujhely. Az illető helyen még nem tudtuk megkapni a választ; mihelyt megkapjuk: rögtön küldjük. — Debreczen. F. G. Nam megfélekedés; minket is ezer baj göttöl. Az újabb kívánatnak mindenképen igyekszünk megfelelni. — Vatyá. S. D. A kérdezett lakása: Kerepesi-ut 65. szám. — Tóbi. R. A. A hirdetés megjelent s ennek vége, Hanem egy olyan jökevény és kedvetelt agarász valami vídám agarásztul leírást is küldhetne ám! — Stuttgart. I. L. Az említett tárgyak érdekesebbek volnaának s inkább lapunk keretébe illenek, mint a küldött cikik. — Hanva. S. M. Eddig már vette kiadóhivatalunk tudósítást. A tévedés helyre van igazítva: — Részünkről: hozta isten! — Pr. Gy. Mindig jó elemek, jó hang, s mindig a befejezés az, a mi még nem akar sikerülni. Öszintén méltányoljuk szép törekvéseit. — D. V. A kérdezett a pesti e. h. takerékpártár épületében lakik. A — r Pesten van.

Előfizetési fölhívás

VASÁRNAPI UJSÁG és Politikai Ujdonságok

1873-ik évi folyamára.

(Ismeretterjesztő és politikai hetilap. — Az egyik számos eredeti képpel illusztrálva; a másik rendkívüli mellékletekkel bővítve.)

Előfizetési föltételek:

Postán küldve vagy Pesten házhoz hordva. A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre (január—december) 10 ft. Félévre (január—június) 5 »

Csupán a Vasárnapi Ujság:

Egész évre (január—december) 6 ft. Félévre (január—június) 3 »

Csupán a Politikai Ujdonságok:

Egész évre (január—december) 5 ft. — kr Félévre (január—június) 2 » 50 »

Egyes előfizetések legelőszérűben postai utalvány által eszközölhetők, a melyre bérmentésitűl csak egy darab 5 krajczáros bélyeg kívánatik.

Tíz előfizetett példányra gyűjtőinknek egy tiszteletpéldányt szolgáunk.

A Vasárnapi Ujság és P. Ujdonságok kiadó-hivatala (Pest, egyetem-utca 4. sz. 4.)

TARTALOM.

Driquet Péter (arczkép). — Az ösökről. — A hadnagyné tyukja (vége). — A lánygyermek nevelése. — Besztercevidéki oláhok (képpel). — A jég között (képpel). — Bombaytól Bagdadig, III. — Jégkísérés mesterséges uton. — Kossuth Lajos levele. — Szent Péter és az Ur. — A földfeletti vasut terve Uj-Yorkban (képpel). — Egyveleg. — Tarház. Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felölös szerkesztő Nagy Miklós (L. magyar-utca 21. sz.)

Buda-Pest, februárius 16-án 1873.

Előfizetési föltételek: a Vasárnapi Uj-ág és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.

Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak. A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg: Egy négyzer hasábotott petit sor, vagy annak helye, egyszeri titatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többszori titatásnál csak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetésményeket elfogad Bécsben: Oppelik Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Haanenstein és Vogler, Wollzeile Nr. 3. — Bélyegdíj, külön minden titatás után 30 krajczár.

Somerville Mary.

(1780—1872.)

A nők társadalmi egyenjogositásának kérdése végelemzésben e két kérdésen sarkallik: nem gátolja-e a nő természetü alkata, hogy a férfival a munkában, s van-e elégséges értelmi képessége, hogy a férfival a szellemi téren egyenjogúvá lehessen? mert e két pont az, melyen a nő a férfival rendszeren gyöngébbnek szokás tartani, s e két gyöngő oldalról támadják meg társadalmi egyenjogúságra való törekvéseit.

Sem ideje, sem helye most és itt e kérdések eldöntésébe, avagy csak vitatásába is bocsátkoznunk. De nem nyomhattuk el magunkban a kérdés fölmerülését egy olyan nő arczképe előtt, ki azon a téren, hol a nők gyöngébbik oldalát rendszeren keresni szokta a büszke és uralkodó férfi-nem, — az értelmi tehetségek téren, a férfiak határtalanul legtöbbjét messze föltul multa, s egy-két legmagasabb szellem kivételével, a legjelesb értelmi tehetségu s tudományu férfikkal bizonyára egy rangban állott.

Somerville Mary ez, a mult évi nov. 9-én, 92 éves korában elhunyt angol tudós asszony.

Egy tudós asszony! de a szó valódi s legmagasabb értelmében. Mert nincs utálatosabb s nevetségesebb valami a tudákos asszonynál, ámbar biz' a tudákos férfi sem sokkal kedvesebb. De miután társadalmi rendünk és szokásaink szerint a férfiak bizonyos osztályainak tiszte a tanulás, a könyvek és a toll forgatása s mindennapi kenyere a tudomány: megbocsáthatóbb, ha ez osztályokban valódi tudósk helyett olykor a tudósságot csak negélyző, azzal hivalkodó áltudóskot, tudákosokat is találunk. A nő azonban semmi társadalmi rend nem kényseríti, sem hogy tudós legyen, sem hogy annak látszassék; s ha nem az, és mégis annak akar látszani, méltán válik nevetségessé.

Távol legyen tőlünk mindazáltal, hogy

a Somerville Mary példájából szabályt alkossunk s ugy mutassunk reá: hogy ime, egy valódi tudós asszony, kinek tudomány a férfiak között is ritkítja párját, tehát ilyen lehet minden asszony, és így a tudományos pályákat egyaránt nyitva kell tartani férfiak és asszonyok előtt. Sőt hajlandóbbak vagyunk Somerville Maryt valóságos kivételnek tartani s példájából csak annyira vonni következtetést, a mennyi csakugyan a leg-szorosabb logikával is következik: hogy t. i. nem lehetetlen a női szellemnek is az értel-

SOMERVILLE MARY.

tóban volt. Neveltetését a kis Mary Edinburgh mellett Musselburghban, egy magánövelde mellett nyerte. Nem szándékosan képeztek tudósnak, mert csak annyira tanították, mint más középrendű vagy előkelő angol vagy skót kisasszonykakat. De ő, saját választásából,

nőnek, a női nem legritkább s legszebb példányának tartjuk. Mert bár korunkban a tudományos kutatások eredményei meglehetősen hozzájárulhatókká lettek mindenkinek, mégis a legritkább eset, hogy nők szigorun matematikai tanulmányokra fordítsák figyelmüket s maguknak a mennyiség-tani felsőbb elemzés módszereiben gyakorlottságot és teljes beavatottságot szerezzenek, mint a nő, kiről szólunk. Pedig ő nemcsak a számtannak szentelte magát; a természettudományokan is ritka foku

képzettséget szerzett, az ő és ujkor klasszikus irodalmaiban egyenlőn jártas, ügyes rajzoló és festő volt, s a legkésőbb életkorig (mert ebben is kivételes volt, hogy a kilenczven évét csaknem minden öregségi gyöngesség nélkül érte meg!) nagy érdeklődéssel viseltetett minden tudományos és irodalmi mozgalom iránt. S mind ezek mellett kitűnő jó feleség és anya tudott lenni, s a társalgásban oly igénytelen és szeretetreméltó volt, hogy az idegen nem is sejtette volna benne azon asszonyt, kinek tudományos hírneve rég tulszárnyalta hazája határait. S így példája, bármily kivételes is, biznyság arra, hogy a nő, a tudományosság mellett is, betöltheti női kötelességeit s megőrizheti nőies báját és kedvességét: oly igazság, melyet sokan kétségbe vonnak.

Somerville asszony, született Fairfax Mary, sir William Fairfax tengernagy (admiral) leánya, 1780-ban, karácson másodnapján született Jedburghban a lelkesítő lakon, hol anyja, unokatestvérénel dr. Somerville Tamás lelkesznél látogatóban volt. Neveltetését a kis Mary Edinburgh mellett Musselburghban, egy magánövelde mellett nyerte. Nem szándékosan képeztek tudósnak, mert csak annyira tanították, mint más középrendű vagy előkelő angol vagy skót kisasszonykakat. De ő, saját választásából,

HETI-NAPTÁR.

Hónapi-és hetinap	Katholikus és protestans naptár	Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára	N a p						H o l d						
				hossza	kél	nyug.	hossza	kél	nyug.	hossza	kél	nyug.	hossza	kél	nyug.	
9 Vasár	E Apollonia sz.	E Hetven.	28 G Friod. k.	12 Enok	320	50	7	17	5	13	101	50	1	59	5	57
10 Hétfő	Skolasztika azúz	Skolasztika	29 Ipoly	13 Jakab	321	50	7	16	5	14	113	46	2	58	6	39
11 Kedd	Szkolár, Eufr.	Árpád	30 Nagy V.	14	322	51	7	15	5	15	125	39	4	2	7	12
12 Szerd	Balázia	Eulália szüz	31 Ozirus János	15 Örömm.	323	51	7	13	5	16	138	12	5	0	7	38
13 Csüt.	Agáb, Barna	Bárkita	1 Februárius	16 Jáfet	324	52	7	11	5	19	149	30	6	15	7	59
14 Pént.	Bálint	Bálint	2 Kriszt. bem.	17	325	53	7	10	5	20	101	38	7	21	8	10
15 Szom.	Fauszt, Jovit.	Fausztin	3 Simon Anna	8 S. Jethre	326	53	7	9	5	22	173	11	8	27	8	36

Hold változása. 1. Holdtölte 12. 49. 2 perczkoráulótán 12 jóra kor.